

Дончо Цончев

Бунар

Когато разбрах, че оставам в това село завинаги (една стая от къщата вече беше готова), погледнах към двора. Тогава поисках тлъстите буцени да превърна в домати и дивия джоджен в пипер. Злакът край дългия каменен зид на съседа започнах да си представям така: хрян, дивисил, тарос, малини; целина, чубрица, магданоз, едри американски къпини; кокичета и зюмбюли, лалета и хризантеми. О, сладостта на представите ни човешки... Видях огромни бели и шарени тикви, трап с моркови и ряпа през зимата, триметрови царевични стъбла. Асмите докоснах с ръка – бъдещите, – плъзнали по широки чардаци, наведох се над златните, треснали се на ранина пъпеша – да ми припомнят как и откъде съм дошъл. Петела чух, врясък на ярета...

Водата от чешмите в това село лете не стигаше и иначе хубавата земя се напукваше. Спичаше се пръстта като кирпич и мечтите ми – още неосъществени – изсъхваха. Прекарах мислената линия между бунарите на съседите, погледнах двора още веднъж и като си спомних под кои диви треви лежи водата (според теориите на милата ми покойна баба Дона), най-сетне забих един кол.

Тук щеше да бъде бунарът.

Първите двама бунарджии, които намерих, ми поискаха за работа осемдесет лева на метър. Аз се изсмях и ги чумосах. Но следващите трима, които дълго търсих из околните села, казаха: сто. Пресмятайки целите на циментовите пръстени, мотора, маркучите – всичко до кофата и синджира, – прибавяйки труда за десетината метра надолу, открих нещо забележително: един бунар сега струва почти колкото половин къщица. Изсмях се още веднъж, плюх си на ръцете и започнах.

Първия ден още до обяд бях изкопал един метър.

– Половината ми надница днес е осемдесет лева – казах на баща ми, когато седнахме да обядваме.

– Чудя се как си завършил гимназия – рече той и се засмя.

– Защо?

– Защото за такива сметки аз направо щях да те изгоня от училището.

Млъкнах. Първо, защото той вече беше твърде стар, за да се горещим както някога в спорове. Второ, защото още от дете помня, че никога не приказва на вятъра. Следобед продължих юнашки и на другия ден челото ми се изравни с тревите край дупката.

Сега разбрах, че един бунар всъщност започва да се копае след първите два метра надолу. Сметнах дори и това, че ако сам си изхвърлям пръстта, надницата ми рязко ще спадне, а ако викам човек, тя трябва да

се дели.

– Как е работата? – попита кротко баща ми, когато седнахме.

– Абе, закучва се – казах.

Той се засмя сладко и използва случая да изкръпка една цигара. (Аз всъщност не му забранявах да пуши от време на време – то вече се усещаше, че някоя от тези цигари ще му е за последно.) Загледахме се един в друг.

– Двама ще трябват – рече баща ми.

Кимнах като човек с опит.

– Още двама – добави той. – Един долу, един на кофата и един да разкарва пръстта. Пък и онзи долу през два часа трябва да се сменя.

Кипна ми. Писна ми да бъда все глупав пред този човек – дори когато съм минал четиресет. Въобще не бях се сетил, че копачът долу трябва да се сменя, често, а то е толкова просто. (А, да, и надницата, значи, няма да се разделя на две, а на три.) В смесеното чувство имаше и остра, дълбочинна гордост: висшето образование – ето – нищо не струва пред недоучения баща.

– Още двама – повторих и се опитах да си представя кои са.

Работата всъщност сега се закучи: кои са?

Копая аз долу, товара тежката кал в кофата и някой отгоре я изтегля с въже.

Кой?

– Какво се умисли? – попита баща ми.

– Нищо – казах. – Представях си кой ще държи тежката кофа над главата ми.

– Брат ти – рече старецът. – Да беше брат ти...

Брат ми беше в чужбина и щеше да си дойде след една година.

– Бунарът ми трябва сега.

Баща ми също се умълча. После – през своите осемдесет лета и зими – ме погледна точно така, както често ме гледа осемгодишният му внук. Знаех, разбира се, колко би искал да е поне на седемдесет. Колкото и синът ми – поне на седемнайсет. Виж, боже, как си приличат...

Нямаше кой да държи кофата над главата ми – колкото и цялата вечер да умувах. Вътре в мен нямаше кой. Изредих всичките си приятели. Представих си всичките варианти. Не ставаше дума, разбира се, за умишлено изпускане на кофата върху главата ми. Ставаше дума за изтърване. За едната случайност. За несигурни ръце ставаше дума. За липса на упование в чужди ръце.

Чужди ръце. Майка ми често повтаряше: „С чужди ръце змии се

ловят.“

Свои ръце. Свой човек. Свое.

Господи, тази дума беше изчезнала. Неусетно. Тихичко – като дима от последните цигари на баща ми. Тя иначе си живее в мене, разбира се – моето „свое“, – и щом я няма там, къде да я търся?

Гледай ти: хилядите бунари по селата, през вековете, са изкопани от по трима души поне. Всеки с по-мощта на съседите си. Съседите, някои от които са ощипали булката ти или са вдигнали брадвата на междата.

Но не са изпуснали кофата с пръст на главата ти.

Но не си *мислил*, че ще я изпуснат.

Гледай ти: простите селяни. Всичките ни дядовци и баби. Които са пили вода от тези бунари и са поливали своите тикви, домати, надежди да ни отгледат добре.

Е, отгледаха ни. И тук няма капка ирония – питайте самите тях, когато седнат в собствените ни автомобили, пред цветния ви телевизор и срещу тези дяволски копчалци на суперавтоматичните си перални.

Ужасната тревога, че понятието „свои хора“ все още си съществува (някъде, обективно), а в самия мен е изчезнало, опитах да премахна, като си казвах, че и друг не би искал аз да държа кофата с пръст над главата му. Но понеже не съм чак толкова слаб по математика, разбрах какво значи и още повече се ядосах.

– Идиотска история – казах на баща ми, когато на третия ден ме попита какво става с бунара.

– Има един с една бургия – рече той. – Метър и двайсет май й е диаметър. Дето копае дупки за стълбовете край жепето.

Вярно, бях виждал тази машина. Скочих в колата без дума да кажа и след десетина минути бях на гарата.

– Добър ден.

– Добър ден.

– А бе... бунар искам да...

– Къде?

– Тука, в селото.

– Може ли да влезе машината?

Погледнах я – не беше по-голяма от голям камион.

– Да.

– В сряда.

– Ама...

– В сряда на обед ме чакай, аз се сещам къде ти е къщата.

Момчето дойде в сряда на обяд и от дванайсет без десет до два и пет изкопа бунара. Осем метра. Просто машината вдигна бургията, насочи я като хобот надолу в започнатата от мен дупка и така.

Бликна вода. Кална и жълта, разбира се, но ние с баща ми пихме от нея. (Очите на стареца бяха в този момент неизразимо бистри и чисти.) Вечерта занесох в едно шише и на внука му – той пък подскочи от радост до тавана.

– Казвай сега – рекох на момчето с машината.

– Абе, дай там нещо.

– Как така „нещо“? Цял бунар...

– Цял бунар... ти нали видя?

Извадих сто лева и бях готов да вадя още три-четири пъти по толкова, когато момчето ги взе от ръката ми, върна ми две по десет и се качи в машината.

– Тука ще имаш яка вода, да знаеш! – завика през шума на мотора и си отиде.

През нощта нищо не спях. Дълго правих сметки как ще спускам циментовите пръстени (това човек може сам и не е толкова сложно), как ще сложа мотора, маркучите... После сънувах, че копая надолу като луд и хвърлям пръстта от дупката нагоре. А там – в кръгчето небе над главата ми – се навели баща ми и синът ми. Нещо крещят. Искат да ми помагат. Но единият е вече много стар. А другият е още много малък.

Копая, мълча и хвърлям пръст високо нагоре. Те крещят: „Татко!“ „Сине!“ Страхуват се ужасно. Къде отивам надолу? Докога ще потъвам и ще мълча и ще хвърлям пръст нагоре?

Ах как треперят и викат двамата горе... Лицата им са украсили небесното кръгче, сълзите им – нощни капчуци в тинестата вода.

Слава богу, събудих се и всичко си беше о'кей.

То и сега си е о'кей.

Но през тези три години оттогава аз нощем често копая и хвърлям пръстта нагоре, баща ми и синът ми крещят нещо в небесното кръгче над мен, а аз чувам само тихия звън на сълзите им в тинестата вода.

Човек тъй копае да търси изчезнало старо съкровище.

Човек тъй хвърля нагоре думите от душата си.

Човек тъй отива към Онзия свят, при своите дядовци и баби, където може би няма автомобили и електронни перални, но може би...

КРАЙ

© 1983 Дончо Цончев

Сканиране, разпознаване и редакция: Светослав Иванов, 2007

Публикация:

Дончо Цончев
ПРАЗНИК БЕЗ ПОДАРЪК

I издание

Рецензент Кръстю Куюмджиев
Редактор Стефан Поптонев
Художник Веселин Павлов
Художествен редактор Александър Хачатурян
Технически редактор Тодор Бъчваров
Коректор Нина Велчева

Издателски № 7082

Дадена за набор на 6.I.1983 г.

Подписана за печат на 10.IV.1983 г.

Излязла м. май

Печатни коли 11,50. Издателски коли 9,59

Условно-издателски коли 9,53.

Формат 84×108/32. Тираж 20 110

Цена 1,20 лв.

Код 22/9536222211/5605-9-83

Партиздат – София, бул. „В.И.Ленин“ № 47
ДП „Д. Благоев“ – София, ул. „Н. Ракин“ № 2

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/3199>]